

■ ОСВІТА

АНДРІЙ КРИСОВАТИЙ: «НАВЧАТИСЯ У НАШОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ПРЕСТИЖНО, ЦІКАВО, ПЕРСПЕКТИВНО»

21.06.2013

Тернопільський національний економічний університет (ТНЕУ) хоч відносно і молодий, але уже здобув заслужений авторитет. З його стін вийшло чимало відомих людей, які нині творять економічну політику держави. Тут закладено міцний фундамент, та час на місці не стоїть. Доводиться відповідати на нові виклики, готувати перспективні проекти, шукати партнерів в Україні та за кордоном. Нещодавно ректором ТНЕУ став доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри податків і фіскальної політики Андрій Крисоватий. Якими він бачить шляхи розвитку ВНЗ? Як зробити навчальний процес цікавим, а студентське самоврядування ефективним? Що може запропонувати наука для розвитку продуктивних сил регіонів? Чого чекати від нового закону про вищу освіту? Які родинки цьогорічної вступної кампанії? Про це і не тільки розмова нашого кореспондента з керівником ТНЕУ.

ІЗ ДОСЬЄ «ГОЛОСУ УКРАЇНИ»

Андрій Крисоватий (на знімку) народився у грудні 1965 року в селі Кошляки Підволочиського району на Тернопільщині. В 1989 році з відзнакою закінчив Тернопільський фінансово-економічний університет. Працював викладачем-стажистом, викладачем, старшим викладачем, доцентом. 12 років очолює кафедру податків і фіскальної політики. В науці досліджує проблеми правового регламентування і організаційного забезпечення формування і реалізації податкової політики держави. Автор понад 90 наукових статей і методичних розробок. За останні роки опублікував дві монографії, автор і співавтор 13 навчальних посібників і підручників. Доктор економічних наук, професор, стипендіат Кабінету Міністрів України, почесний професор Степанської академії «Димитр Ценов» (Болгарія). Один з наймолодших ректорів України.

Одружений. Має двоє дітей, онучку.

Економлячи, суспільство позбавляє себе гідного майбутнього

— Андрію Ігоровичу! Мабуть, легше робити реформи «людині зі сторони». Пригадуєте, була така популярна вистава? Коли маєш ідею і втілюєш її, незважаючи ні на що і ні на кого. А якщо виріс у цьому колективі? Це допомагає чи стримує?

— Рівно тридцять років тому я абітурієнтом переступив поріг університету, тоді фінансово-економічного інституту. Пройшов всіма сходинками: від студента до проректора, тут закладалися певні принципи, традиції. Тепер ось колектив обрав ректором. Вдячний своєму попереднику, на жаль, нині покійному, Сергієві Іллічу Юрію за науку формування керівника. Він ніколи не вимагав робити так чи інакше, давав можливість самому приймати рішення. Звичайно, коли очолюєш колектив, багато що переосмислюєш. Але те, що знаю людей, безперечно, допомагає. Та й завдяки Сергієві Іллічу створено злагоджену команду. В лютому перед виборами я обійшов усі підрозділи, зустрівся з усіма членами понад двотисячного колективу. Хотів почути думку про те, що хвилює людей. Звичайно, процеси оптимізації, до яких доводиться вдаватися, від того не є менш болісними, але в колективі до цього ставляться з розумінням, дають зустрічні пропозиції. Без скорочень не обійтись, адже через демографічну ситуацію кількість студентів зменшується. Намагаємось зберегти робочі місця: посади скорочуємо, люди залишаються.

— **Освіта стає дедалі більш комерціалізованою, що не може не позначатися на її якості. Як не втратити конкурентоспроможність?**

— Навчальний процес, на мою думку, нині варто формувати на принципах гнучкості, економічної ефективності. Треба переходити від енциклопедичного характеру фахової освіти майбутніх випускників до практичної підготовки з орієнтацією на споживачів освітніх послуг. А для цього впроваджувати інноваційні технології та методи навчання (тренінги, ділові ігри тощо), вдосконалювати дистанційні освітні технології на основі віртуального навчання в режимі он-лайн,

відеоконференцій, інтернет-семінарів, створити медіацентр і відеотеку навчальних курсів з відкритим доступом для самостійного навчання тощо. У планах — розробити гнучку систему заохочень науковців, які здійснюють фундаментальні та прикладні наукові дослідження, мають найвищий рейтинг публікацій та індекси міжнародного цитування. Послідовно збільшуватимемо частку наукових досліджень за рахунок коштів вітчизняних замовників, загального фонду державного бюджету, міжнародних організацій, фондів та програм. Широкі можливості відкриває членство університету в Європейській асоціації міжнародної освіти, Європейській асоціації університетів, Великій Хартії університетів, Таллуарській мережі. Треба використати їх сповна.

— Що нового запропонуєте студентам вже тепер?

— Ми замислилися над тим, як вибудувати відносини так, щоб студент був не просто об'єктом навчального процесу, а його активним учасником. Запропонували, скажімо, складати іспит потоком одночасно усім викладачам тієї чи іншої кафедри. Це, на нашу думку, унеможливить суб'єктивний вплив викладача на оцінювання знань студентів. Нарікання з цього приводу, на жаль, трапляються. Студенти спочатку сприйняли таку пропозицію, як мовиться, у штики. Це ж доведеться вчити предмет, а не шукати шляхи, як «домовитися» з викладачем. Та що важливіше: оцінка чи знання? Для початку поекспериментуємо вже цієї сесії: якщо треба здавати п'ять іспитів, то студенти самі виберуть той, що здаватимуть усім потоком. Не хотілося б робити це масово, щоб не викликати недовіри до викладачів, але для них це також привід замислитися над своїм професійним рівнем. Наш час динамічний і треба йому відповідати.

Започатковуємо паралельне навчання студентів на різних факультетах: на одному — на стаціонарі, на іншому — заочно. Час для роботи в аудиторіях скорочується, більше уваги надається самопідготовці, тож бажаючі мають змогу освоїти ще одну спеціальність. Звичайно, заочне навчання на контрактній основі, але студенти готові віддати половину стипендії задля того, щоб мати ще одну спеціальність.

— З різних трибун лунає, що в країні забагато економістів та юристів, а ви кажете про другу споріднену спеціальність...

— Вважаю помилковим твердження про те, що випускаємо забагато тих чи інших спеціалістів. Суспільство, нація лише виграють від того, що потенціал розумних людей зростає. Грамотний фінансист навіть домашній бюджет вестиме раціонально, а юрист зможе обстояти свої права. Деякі країни поставили собі за мету, щоб усі молоді люди мали вищу освіту. Недавно мені довелося спілкуватися з ректорами деяких вузів Греції. Вони не вважають, що тих чи інших спеціалістів тамтешні університети випускають забагато. Кажуть, що ринок праці сам все відрегулює. До речі, у державних навчальних закладах цієї країни студенти не платять за навчання, проживання у гуртожитку і триразове харчування. Хто не пройшов тестування у державні заклади, йде у приватні. Повна вища освіта у Греції на рівні бакалаврату. У нас поки що немає чіткого визначення вищої освіти. Бакалавр — це повна освіта чи базова? Достатньо її, щоб зайняти певну посаду? Гадаю, що у новому законі про вищу освіту має бути чітке визначення, що таке повна освіта, що таке базова освіта, що таке вища. А поки немає чіткої градації, не є доречним вказувати, що лише кожен п'ятий бакалавр може розраховувати на навчання у магістратурі за державний кошт. Економлячи на освіті, суспільство позбавляє себе гідного майбутнього.

Студентському самоврядуванню — зелене світло

— Якби вам довелося агітувати абітурієнтів за вступ до вашого університету, то які б аргументи знайшли?

— Можу гарантувати якісне, цікаве, креативне навчання. Не лише заради того, щоб отримати диплом, а передусім здобути знання і реалізувати себе в реальному житті. Студенти мають знати: тут про них думають і створюють умови, для того, щоб вони думали самі, вчилися приймати рішення. Започатковуємо формування навчальних планів на основі пропозицій студентів. Які дисципліни вони хотіли б вивчати? Після двох курсів навчання більшість вже орієнтується у фаховій спрямованості, тому від третьокурсників чекаємо пропозицій. Не соромимось вчитися у студентів. Через лабораторію якості освіти робимо соціологічні опитування. Отримані дані — інформація для роздумів, корегування навчального процесу, вдосконалення викладацької роботи тощо.

— Студентське самоврядування у цьому допомагає?

— Безперечно. Варто подякувати профільному міністерству за запровадження відповідних нормативів. Десять відсотків членів вченої ради — студенти. Спочатку було багато скептиків. Мовляв, як це діти нарівні з поважними професорами прийматимуть рішення про шляхи розвитку університету, братимуть участь у розв'язанні інших проблем? А коли ми затверджуємо навчальний план, то хіба він не для студентів? Чи обговорюємо питання поліпшення житлових умов у гуртожитках? Крім того, студенти, які є членами вченої ради, — це своєрідний рупор: вони доносять наші рішення до студентства. Все відкрито, прозоро. Більше того, я би хотів, аби студенти не боялися приймати рішення в органах самоврядування і доносити їх через вчену раду до керівництва.

Ідеї без цензури

— Більшість викладачів університету, якщо можна так сказати — продукт власного виробництва: тут навчалися, стали аспірантами, захистилися... І все-таки в науку нині молодь не дуже рветься. Як зацікавити її зі студентської лави займатися наукою, практичними

розробками?

— Якщо навчити студента мислити і систематизувати отримані знання, то рано чи пізно він зацікавиться наукою.

На кожній кафедрі ми створюємо студентські наукові гуртки, групи з розв'язання проблем. Мені було приємно, коли Тернопільська міська рада подякувала нашим студентам за ідеї з муніципального розвитку. Хочемо створити науково-дослідний інститут, а в ньому науковий центр державотворення. Доручити студентам опрацювати проблемні сторони того чи іншого закону, скажімо, про пенсійне забезпечення. Поспілкуватися із фахівцями, почути думку самих пенсіонерів. Узагальнити інформацію, зробити певні рекомендації і надіслати у профільне міністерство.

Причому без цензури викладачів. Професор може вихолостити ту чи іншу ідею, мовляв, вона не спрацює, хоча саме в ній може бути раціональне зерно. А якщо вдасться їх напряму донести до законодавців, то, можливо, вони щось і почерпнуть, а для студентів — стимул йти у науку. Така робота, де вони будуть експертами, вестиметься за вісьмома напрямками.

— Університет має чимало філій не лише в Україні, а й за кордоном. Збережете їх чи будете оптимізувати?

— Вдячний своїм попередникам: Леонідові Олексійовичу Каніщенку, Олександрові Андрійовичу Устенку і Сергієві Іллічу Юрію, що вони зробили таку науково-навчальну експансію в різні регіони України і у Вірменію. Створено непогані бази, напрацьовано певний інтелектуальний капітал, а головне — є бажання навчатися. Тим більше, що нові технології дають змогу працювати із студентами в режимі он-лайн. Раніше ми працювали за традиційними напрямками, а тепер враховуватимемо і регіональні потреби. Скажімо, Свалява і Форос, де є наші підрозділи, — курортні зони. Там започаткуємо підготовку фахівців з міжнародного туризму і готельного господарства. Актуально це і для Івано-Франківщини. В Самборі на Львівщині є зацікавленість комп'ютерними технологіями. Це добре, що міністерство тепер дає перелік нових напрямів і ми маємо свободу в діях. Загалом готуємо фахівців за 25 спеціальностями, цього року ліцензували кілька нових напрямів. Стежимо за ринком, доповнюємо одні спеціальності іншими: сучасний бухгалтер має знатися і на ІТ-технологіях, а фінансисту чи економісту не зайвими будуть знання права. Започаткуємо новий напрямок на аграрному факультеті: ринок диктує.

Два дипломи — норма**— А які шанси працевлаштуватися у ваших випускників?**

— В університеті діє центр працевлаштування, який постійно моніторить ринок праці, допомагає знайти роботу випускникам, тимчасовий підробіток — студентам. У кафедри податків і фіскальної політики, яку очолюю, напрацьовано міцні зв'язки з податковими і митними підрозділами Міністерства доходів і зборів України, для яких готуємо кадри. Там нині працюють понад 200 наших випускників і лише одного звільнено за статтею. Було б добре, якби Міністерство економіки прогнозувало загальну потребу у фахівцях, а вже профільні міністерства робили конкретні замовлення. Якщо говорити про приватний сектор, то тут популярні ярмарки вакансій. З деякими фірмами налагоджено непогані контакти. Скажімо, в агрохолдингу «Мрія» торік працевлаштувалися до 20 наших студентів. Добре себе зарекомендують, візьмуть інших. Ми здійснюємо магістерську підготовку державних службовців, а таких університетів в Україні лише сім. Цього року головами державних комісій у нас будуть керівники податкової, митної служб, фінансової інспекції, підприємств та організацій. Вони одночасно зможуть знайти собі кадри.

— Університет напрацював широкі міжнародні зв'язки. Як думаєте їх поглиблювати?

— Якщо крутитися тільки на вітчизняній освітній орбіті, то поступу вперед не буде. Університет є членом багатьох міжнародних організацій. У нас давно діє програма двох дипломів, тепер ми її розширюємо. Дедалі більше українців, особливо із західних регіонів, виїжджає на навчання до Польщі. Тут вчиться до шести тисяч наших співвітчизників. З ректорами Белостоцького, Варшавського і Краківського університетів домовилися започаткувати програму двох дипломів. Студент з першого курсу навчається у нас. На один семестр виїжджає до Польщі. Дисципліни, які він там прослухає, ми зараховуємо. З дипломом бакалавра вступає у магістратуру до нас і польського університету. Навчається не паралельно, а ступенево. Ми робимо інтегровані навчальні програми. Коли він закінчив магістратуру тут, видаємо диплом і направляємо на півроку до Польщі. Там йому зараховують дисципліни, які він прослухав у нас, і додають ті, що вимагає польський стандарт. Він отримує ще й польський диплом. Хіба це погано? З польським дипломом зможе працювати тільки у Польщі, з обома — в Україні та Польщі.

Український прорив — на ринку продовольства**— Що може зробити університет для розвитку Тернопільщини? Звичайно, у цьому має бути зацікавлена передусім влада, і все-таки... Як поєднати науку з практикою?**

— Гадаю, було б неправильним чекати ініціативи лише від влади. У Тернополі кілька років тому створено науковий парк. На нього покладали великі надії,

проте поки що вони не виправдалися. Мабуть, не було креативних ідей. Хоча від науки не слід очікувати миттєвої віддачі. Виграє той, хто працює на перспективу. Класичний приклад: на міжнародній учнівській олімпіаді з математики у вісімдесятих роках перше і друге місця посіли китайці. Американці були лише на п'ятому місці і почали аналізувати, чому так.

Пояснювалося просто: видатки на середню освіту в Китаї становили 15 відсотків ВВП. І де нині Китай? Весь світ заповнив своєю продукцією, причому на всі смаки і за різною ціновою гамою. Китайці ретельно вивчили потреби світового ринку і зробили прорив. Яким бачиться український прорив? Безперечно, він може бути в аграрному секторі. На цьому наголошує і Президент України.

Ми маємо всі можливості потужно вийти на світовий ринок продовольства, потреба в якому постійно зростає. Що для цього потрібно? Вважаю, що доцільно переформатувати фінансові потоки з вугільної промисловості в аграрний сектор. Можливо, вигідніше закрити шахти, ніж постійно їх дотувати? Звичайно, вугільникам на перших порах слід надати соціальну допомогу, а згодом, я впевнений, знайдеться робота і їм.

У шахтарських районах можна збудувати переробні підприємства, налагодити кооперацію. Поки що наші аграрії продають сировину, а чому б не налагодити експорт готової продукції?

Хіба може Тернопільщина з такими чорноземами бути депресивним регіоном? Тваринницькими комплексами ми славилися у колишньому Союзі. Кожен з них налічував 5—8 тисяч голів худоби, нині на весь район стільки не набереться. Одне слово, треба прогнозувати розміщення продуктивних сил, не відкидати планового управління. Науковці готові в цьому допомогти.

— До речі, ви започаткували проведення круглих столів з актуальних питань реформування економіки. Представлення нового Міністерства доходів і зборів на рівні обласних відомств було цікавим для бізнесу, влади, громадських організацій, науковців...

— Наступний круглий стіл зробимо з обласним управлінням Держказначейства. Ми допоможемо працівникам цих служб спілкуватися з людьми. Станьте відкритими, публічними, вас не будуть боятися, навпаки, підкажуть, як краще організувати роботу. До речі, у роботі круглих столів, крім науковців, беруть участь і студенти.

— Насамкінець щодо закону про вищу освіту. Яким він має бути і що очікуєте від нього?

— У законопроектах, поданих на розгляд парламенту, є багато позитивних речей. Важливо те, що є бажання щось змінити. Будь-які зміни можна використати для поступу. Поки одні адаптуються, інші прориваються вперед. Сподіваюся, що новий закон стимулюватиме до творчого підходу, дасть можливість приймати нетрадиційні, незаангажовані, але вкрай потрібні рішення.

— Дякую за цікаву бесіду. Хай усе задумане стане реальністю! Бажаю вам багато розумних, креативних, ініціативних студентів!

Тернопільська область.

Університет чекає на абітурієнтів.

Переможці конкурсу «Студентська ліра» не проти посмакувати торт з ректором.

Фото надано університетом.

ДОСЛІВНО

Коли почав тісніше спілкуватися із студентськими деканами, то зрозумів, що ідей у них чимало. А ось коли йдеться про їхню реалізацію, то оглядаються на викладачів: що ті скажуть? Для чого викладачам стежити, як хто поводить у гуртожитку? Для цього є студентське самоврядування. Більше того, тих, хто отримав «відмінно» за всі модулі, залучатимуть до оцінювання знань інших студентів.

АВТОРИТЕТНО

Над цими процесами нашим можновладцям слід замислитися. У Польщі придумали і «карту поляка», і дітей наших запрошують на навчання. Чимало поляків сьогодні працюють на Заході, тому сусідня держава черпає інтелектуальний потенціал з України, а ми мовчки спостерігаємо, як втрачається наш генофонд. Практика двох дипломів може хіба що трохи загальмувати цей процес, але загалом він набирає розмаху. Молоді, креативні люди, здатні робити зміни, потрібні всюди. Америка так далеко пішла тому, що висмоктала з усього світу особистості, які вміють мислити нестандартно.

Любов ЛЕВИЦЬКА.